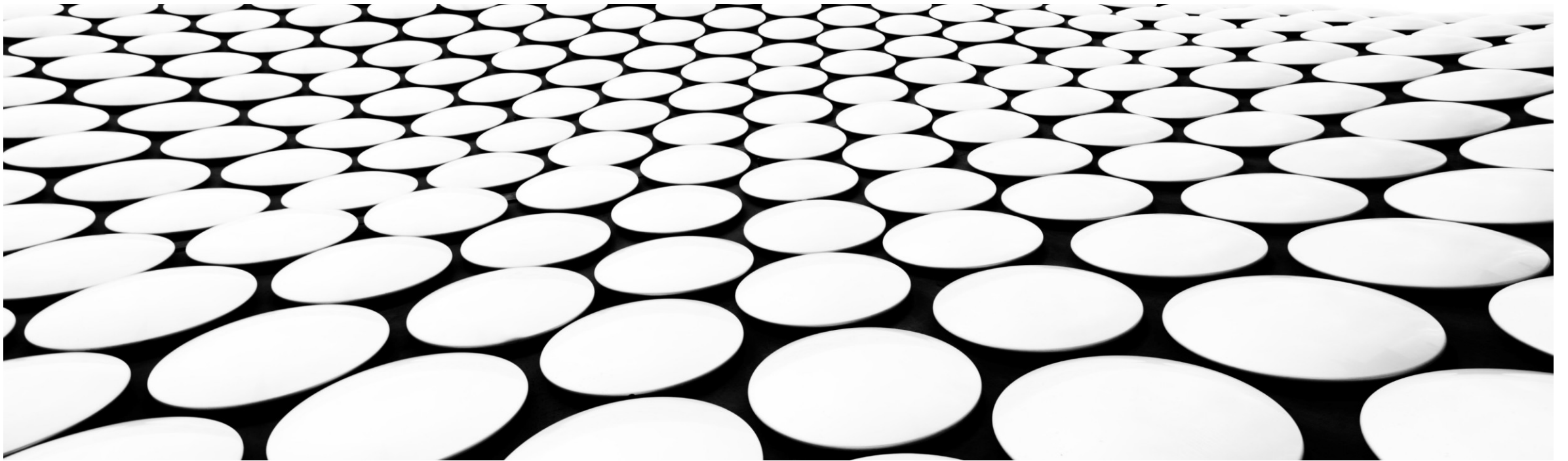

Výuka regionální geografie na ZŠ: jak zavádět inovace?

Petr Knecht

Mýty středoevropské didaktiky geografie

1. Je „planetární geografie“ vůbec geografie?

- Vesmír a naše Galaxie
- Postavení Země ve vesmíru
- Tělesa ve vesmíru
- Zvláštní délkové jednotky
- Sluneční soustava
- Slunce + planety
- Měsíc

- Pohyby Země a jejich důsledky
- Zeměpisné souřadnice
- Čas a časová pásma

Fyzika vs. zeměpis (geografie)

VESMÍR

Očekávané výstupy

žák

F-9-7-01 *objasní (kvalitativně) pomocí poznatků o gravitačních silách pohyb planet kolem Slunce a měsíců planet kolem planet*

F-9-7-02 *odliší hvězdu od planety na základě jejich vlastností*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

F-9-7-01p *objasní pohyb planety Země kolem Slunce a pohyb Měsíce kolem Země*

F-9-7-02 *odliší hvězdu od planety na základě jejich vlastností*

- *zná planety sluneční soustavy a jejich postavení vzhledem ke Slunci*

- *osvojí si základní vědomosti o Zemi jako vesmírném tělese a jejím postavení ve vesmíru*

PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ

Očekávané výstupy

žák

Z-9-2-01 *zhodnotí postavení Země ve vesmíru a srovnává podstatné vlastnosti Země s ostatními tělesy sluneční soustavy*

Z-9-2-01 *prokáže na konkrétních příkladech tvar planety Země, zhodnotí důsledky pohybů Země na život lidí a organismů*

Z-9-2-02 *rozlišuje a porovnává složky a prvky přírodní sféry, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává, pojmenuje a klasifikuje tvary zemského povrchu*

Z-9-2-03 *porovná působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře a jejich vliv na přírodu a na lidskou společnost*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

Z-9-2-01p *objasní důsledky pohybů Země*

Z-9-2-03p *uvede příklady působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře a jejich vlivu na přírodu a na lidskou společnost*

Z-9-2-03p *uvede příklady působení přírodních vlivů na utváření zemského povrchu*

2. Musím mít v každé hodině atlas?

- „A musím mít v autě zapnuté pásy?“
- Když se geografie obnaží a bojuje o své místo na slunci, často jediné, co zůstává, je místopis a atlas.
- Atlas je synonymem výuky geografie, je to důležitý symbol a artefakt.
- Atlas činí geografii uchopitelnou a čitelnou pro žáky (i jejich rodiče).

3. Mám poslouchat učebnice, nebo ne?

- Učebnice je dobrý rádce, ale špatný pán.
- Jediné, co musím, je naplňovat kompetence a očekávané výstupy RVP.
- Vždy je třeba se ptát, jaké kompetence a OV rozvíjím.
- Učebnice jsou bludičky.

Bludička je nadpřirozená bytost vyskytující se ve [folklóru](#) po celém světě a také [světelný jev](#), který nejspíše dal podnět ve víře v toto stvoření. Bludičky se objevují v noci, především v [močálech](#) a bažinách, a svádějí pocestné ze správného směru.

4. Úvod není jen pozdrav a zápis do třídní knihy

- Není možné jít rovnou na věc. Klíčová je předehra.
 - Zpočátku šlo pouze o krátkou skladbu, která měla jediný účel, ohlásit začátek představení.
- Každý trénink začíná rozcvičkou (warm-up).

Připravil jsem si...

- Nejprve (v první části hodiny)...
- Poté
- Následně...

Jdete do toho? Může být? Chcete?

Když to půjde dobře, po skončení hodiny budete...

Cílem hodiny je...

5. Musím pořád stát u tabule?

The Lesson

Introduction: *Hatsumon*

Thought provoking question

Key question – *shu hatsumon*

Individual or small group work

Walking among the desks – *kikan-shido*

Anticipated student solutions

Student solutions - *Noriage*

Massaging students' ideas

Summing up- *Matome*

Bass et al, 2002

Encouraging Student Activity pursued by the teacher designed to motivate, provide support and feedback to individual or groups of students.
Giving Instruction / Advice at Desk The teacher scaffolds students' understanding by providing information, instruction or advice, focusing on: the development of a concept that addresses meaning; reasoning; relationships and connections among ideas or representations; or the demonstration of procedure.
Guiding Through Questioning A series of specific teacher questions intended to guide student understanding of a procedure or concept during the on-task activity.
Re-directing Student Activities pursued by the teacher to: regulate the behaviour of the student(s) who are perceived to be not paying attention to the current on task activity; and to support student(s) on-going engagement during the lesson.
Answering a Question The information given by the teacher when requested by a student.
Giving Advice at Board Instruction or advice is given while an individual or group of students work at the board. The instruction or advice may be intended for those students working at the board or may be intended for the whole class.
Guiding Whole Class The teacher walks around the classroom and provides information, instruction or advice intended to address the whole class.

6. Všechny očekávané výstupy jsou důležité. Některé jsou bohužel Popelkou.

- Z-9-3-03 zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich
- Z-9-4-02 posoudí, jak přírodní podmínky souvisejí s funkcí lidského sídla, pojmenuje obecné základní geografické znaky sídel
- Z-9-4-05 porovnává státy světa a zájmové integrace států světa na základě podobných a odlišných znaků
- Z-9-4-06 lokalizuje na mapách jednotlivých světadílů hlavní aktuální geopolitické změny a politické problémy v konkrétních světových regionech
- Z-9-5-01 porovnává různé krajiny jako součást pevninské části krajinné sféry, rozlišuje na konkrétních příkladech specifické znaky a funkce krajín
- Z-9-6-04 lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit

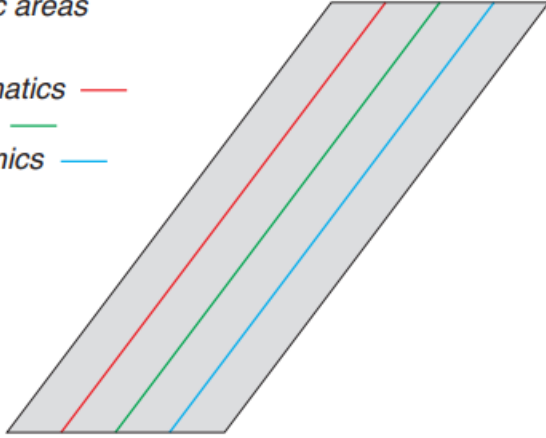
Udělej si regionální geografii, jakou
chceš.

Hlavně, ať to je geografie.

1. Conventional subjects shown as a plane

Systematic areas of study

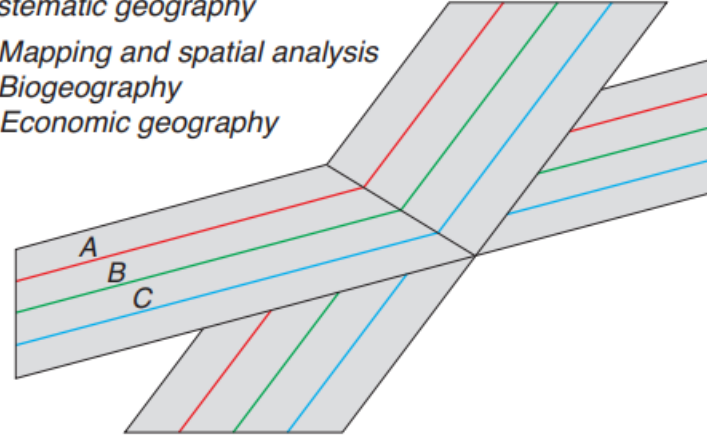
- A. Mathematics — red line
- B. Biology — green line
- C. Economics — blue line

2. Intersection by geographic plane

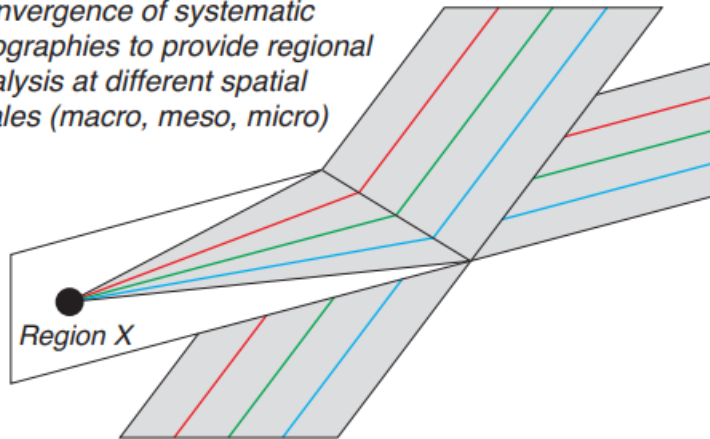
Systematic geography

- A. Mapping and spatial analysis
- B. Biogeography
- C. Economic geography

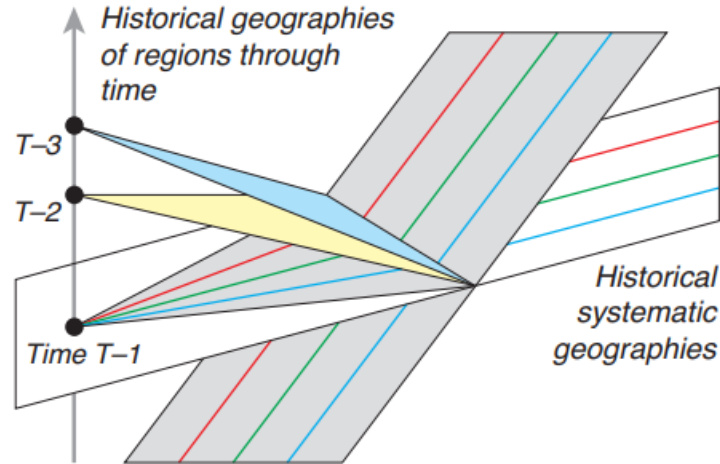

3. Focus on specific regions

Convergence of systematic geographies to provide regional analysis at different spatial scales (macro, meso, micro)

4. Addition of the time domain

Phase 1: Long-term stasis

Geography 'A' as a broad area of global, regional and local interest

Geography 'B' as a focused academic and applied discipline

Phase 2: Divergent expansion

Rapid growth around edges of 'B'

Abandonment of 'B' core

Phase 3: Fragmentation

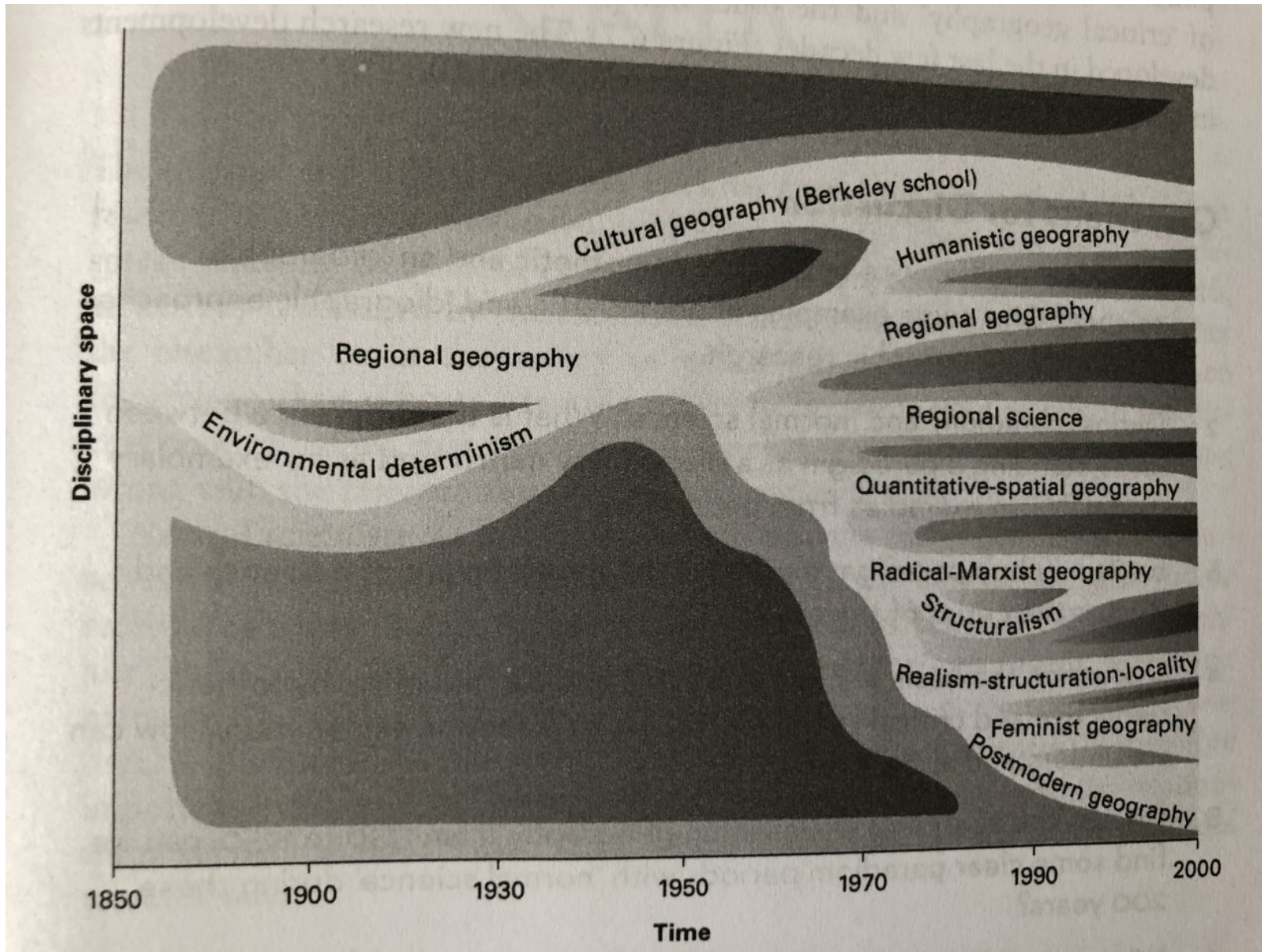
Invasion of geography 'A' by other disciplines

Rapid growth of 'B' with fragmentation into non-communicating sub-disciplines

Phase 4: Convergent phase

'New' geography periods?

Centripetal forces tending to seek and strengthen the 'B' core

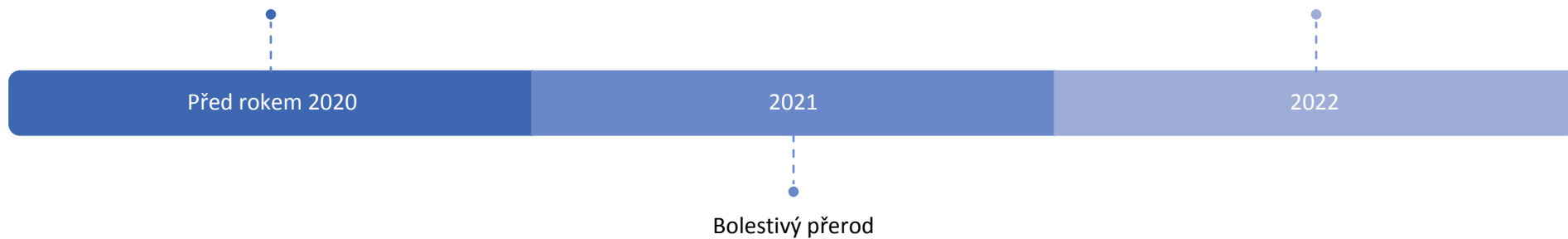

Holt-Jensen, A. (2018), *Geography. History and concepts*. London: SAGE.

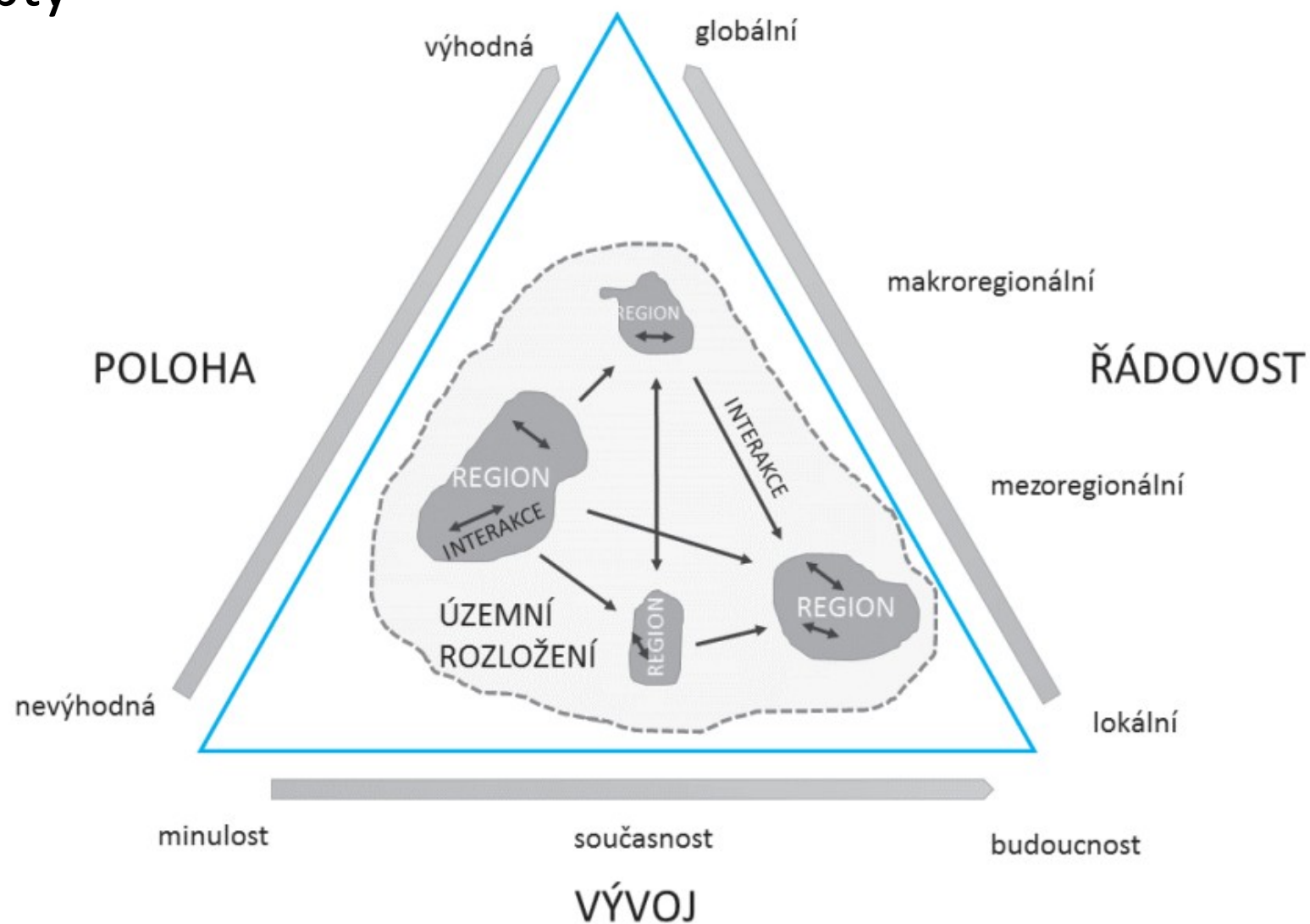
Dnes si můžeš udělat geografii, jakou chceš.

Tradiční regionální geografie = to jsou učebnice (a možná i praxe)

Nová regionální geografie = to jsi Ty!

Klíčové koncepty geografického vzdělávání

Konceptový přístup: proč?

zachranzemepis.cz
WEB PRO VŠECHNY UČITELE ZEMĚPISU

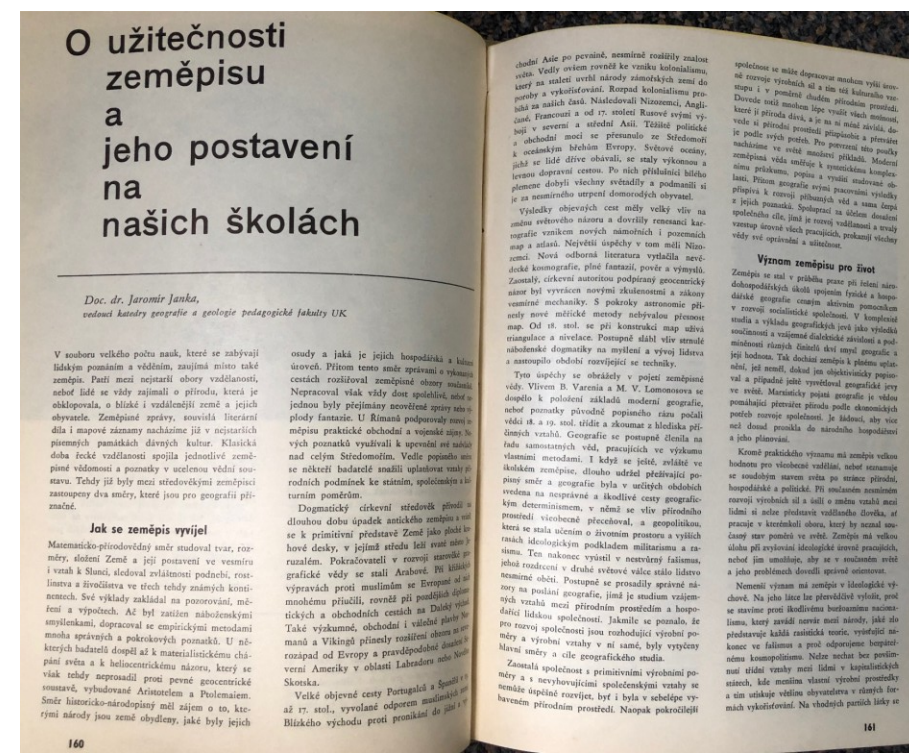
Doubrava, L. (2018). Zeměpis žáky nebaví! Předmět, který paradoxně doplácí na svoji hraniční pozici. Učitel'ské noviny, 121(10), 4–7.

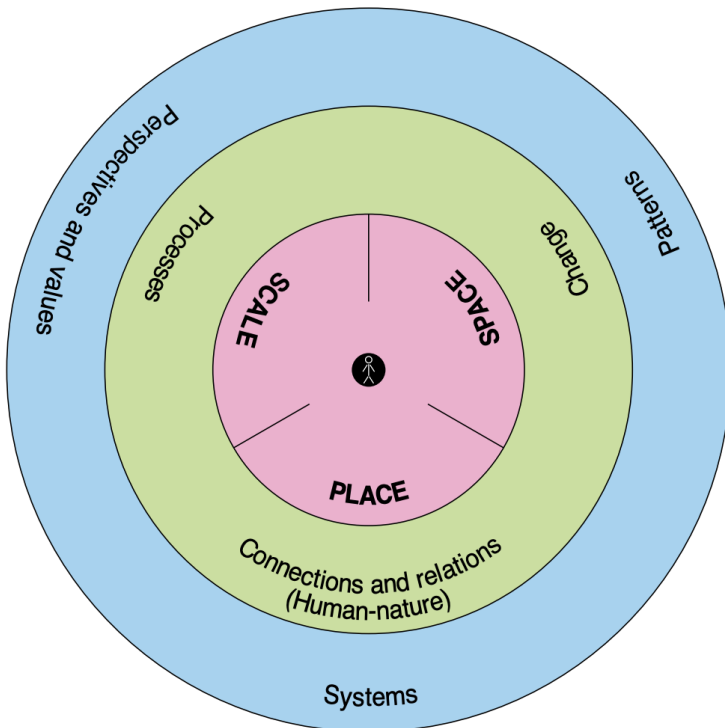
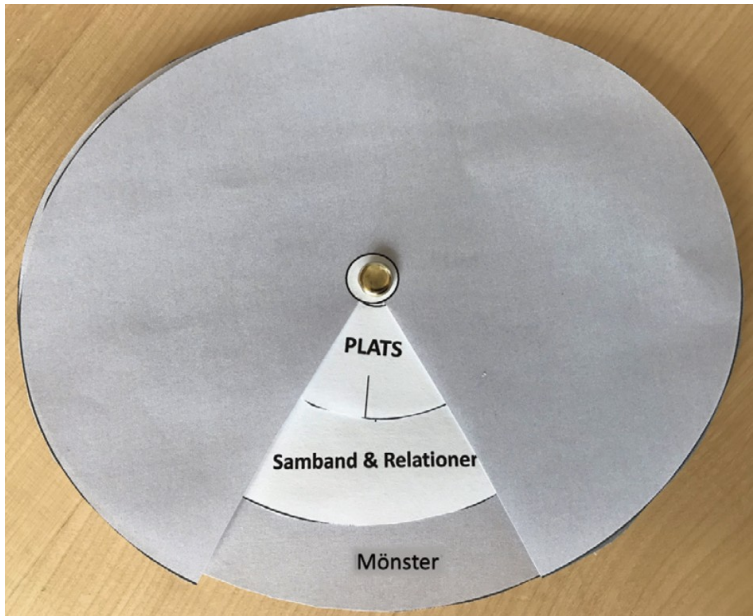
Janka, J. (1965). O užitečnosti zeměpisu a jeho postavení na našich školách. Lidé a země, 14(3), 160-162.

Zeměpis jinak
Jiný pohled na výuku zeměpisu

Konceptový přístup: příklad

Bangkok vs. Stockholm

Students' questions in relation to SPACE: Where do people live in the city? What does the city look like?

Students' questions in relation to CONNECTIONS: What challenges does the city have and what are the causes of these challenges? What causes vulnerability in the city? What consequences will follow if the city does not adapt to sustainable challenges?

Students' questions in relation to SYSTEMS: What do infrastructure systems look like in the city? (i.e. transport systems, energy systems, water systems). Are these systems sustainable?

Students' questions in relation to urban PROCESSES: What made people build a city at this place? What does the urban development of the city look like? What pull and push factors are there in the city (migration process)?

Where in the world is the city located? The **relative location** in relation to other cities/the countryside? How do different citizens describe the city's sense of place? Who has power in the city? What function does the city have?

In what ways has the city **changed** over time? What human changes, for example in demography, have happened? How has the environment inside and outside the city changed? How has the structure of the city changed?

Is it a dense city or an example of urban sprawl? What clusters are there; and what are the functions? Are some of the clusters challenging and, if so, why?

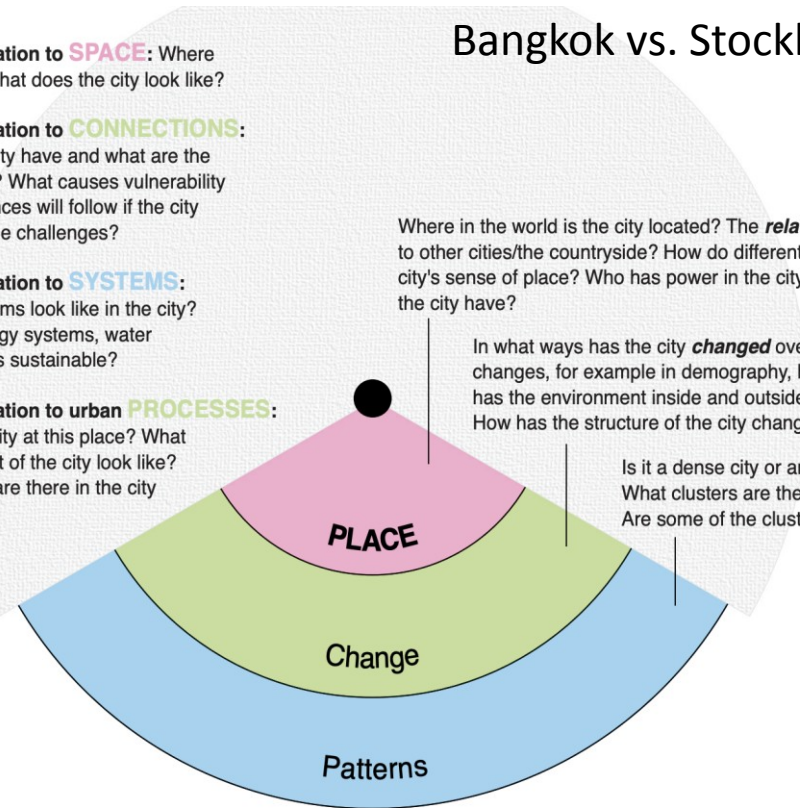
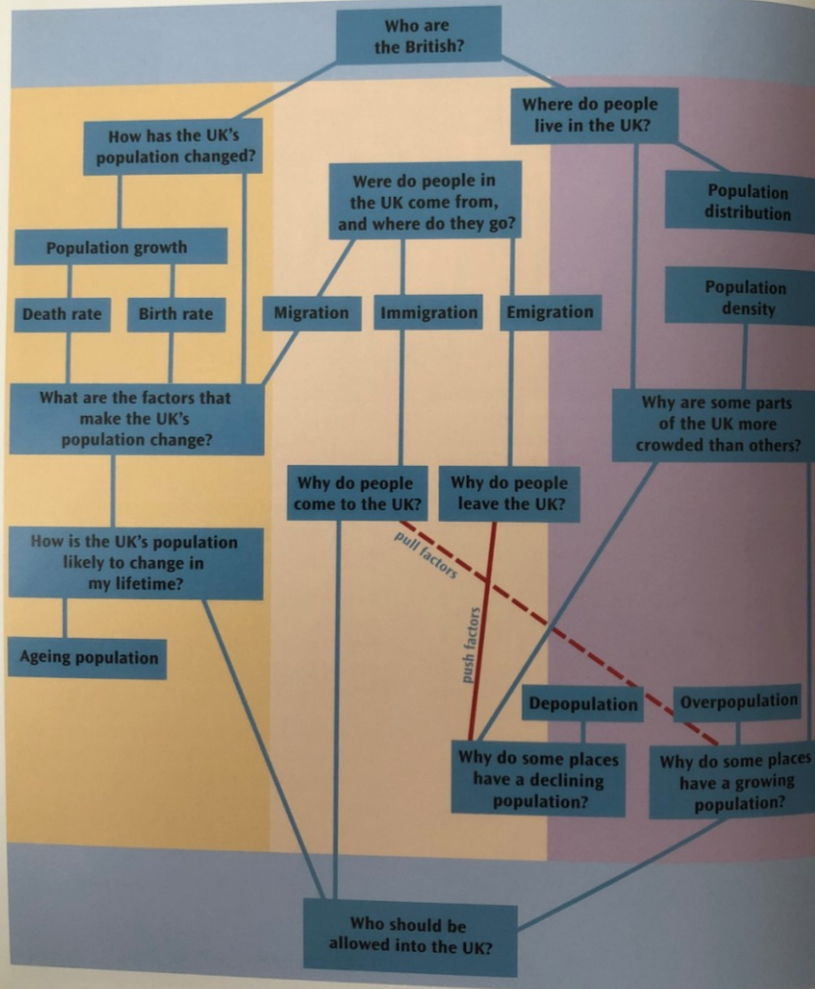
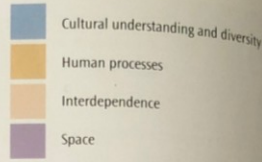

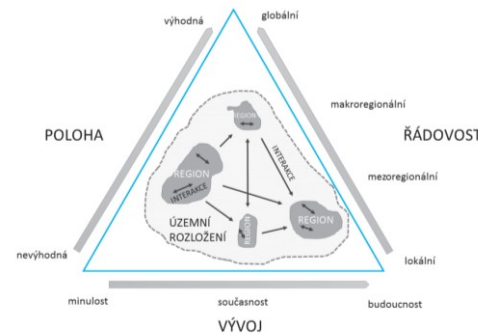
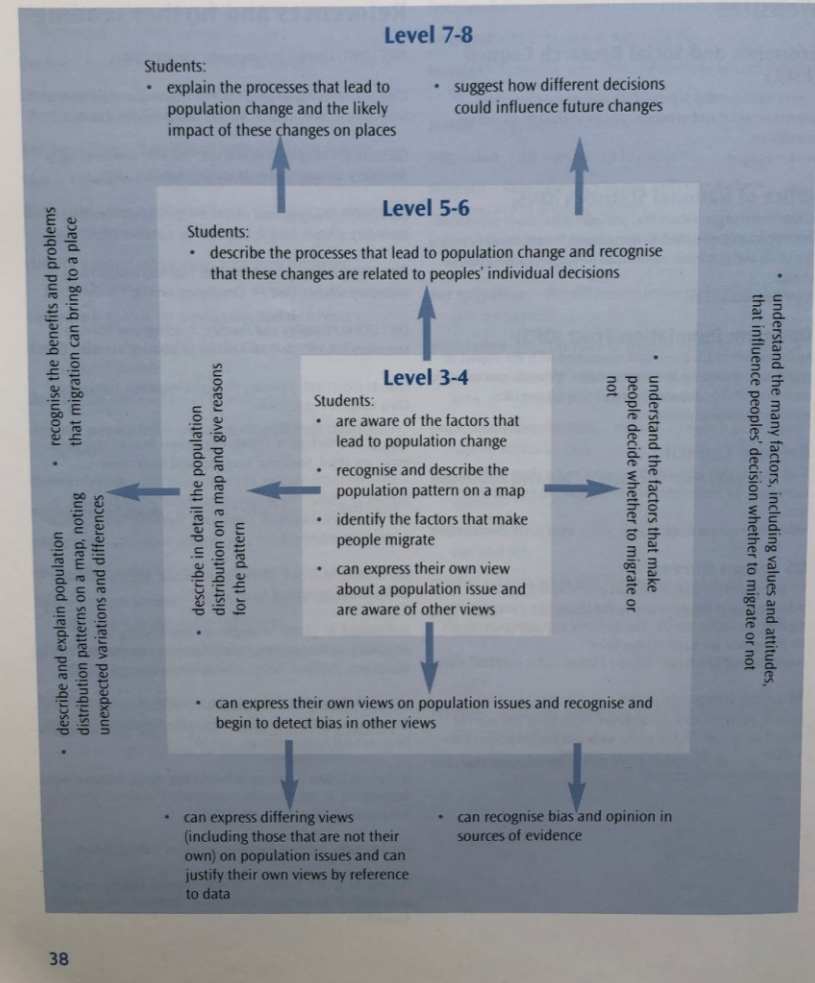
Figure 5: The model shown with specific questions related to the issue of cities and urbanisation. Dashed boxes show students' suggestions for further questions to use in relation to other thinking concepts in order to deepen knowledge.

Moving Stories: Concept map

Four key concepts from the Programme of Study underpin this unit. **Cultural understanding and diversity** is the main concept underlying the whole unit. The other key concepts are **Human processes**, **Interdependence** and **Space**

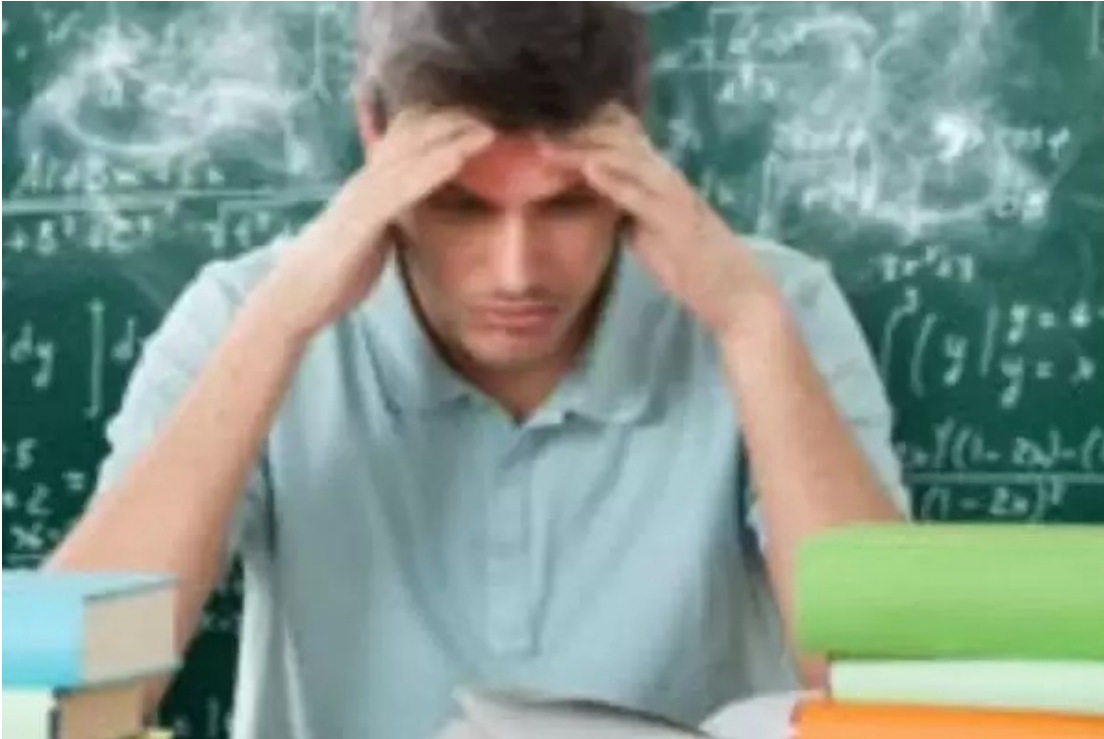

6: ASSESSMENT FRAMEWORK: How and why is the UK's population changing?

Widdowson, J. (2008). Moving stories. Why is the population in the UK changing? Sheffield: GA.

Konceptový přístup: co nefunguje

<https://naukrinama.com/static/c1e/client/79965/uploaded/1cf30512d8482b1998a0fe63d2a32356.jpg>

Studenti učitelství nejsou přesvědčeni o přínosech konceptového přístupu

Je obtížné dosáhnout přenositelnosti témat/přístupů na jiná témata a regiony

Tradice

Zkušenost z pedagogické praxe

Chybějící metodická podpora v češtině

Časová náročnost

Nutnost smířit se s tím, že na sadě klíčových geografických konceptů se neshodneme

„Odcizená geografie“

Podnět k domácímu přemýšlení:

Jaké klíčové koncepty stojí v pozadí jednotlivých očekávaných výstupů v RVP ZV?

Děkuji za pozornost.